

Asia: STM048:00/2020

VALMIUSSUUNNITTELUA JA TILANNEKUVAA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET TERVEYDENHUOLTOLAKIIN JA SOSIAALIHUOLTOLAKIIN

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Kunta tai kuntayhtymä

Näkemyksenne ehdotetuista sosiaalihuoltolain muutoksista

Sosiaalihuoltolakiin lisättäisiin uudet pykälät 33b - 33e §, jotka koskisivat sosiaalihuollon alueellista valmiuteen ja varautumiseen liittyviä tehtäviä, tilannekuvan muodostamista ja välittämistä, sosiaalihuollon alueellista varautumista, valtion osallistumista valmiuden ylläpitoon.

Uusia pykälää voidaan pitää tarkoituksenmukaisina.

Sosiaalihuoltolakiin esitettävän uuden 33 b § mukaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen tulee valmiussuunnitelmin sekä häiriötilanteissa että poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin ja muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen

myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Sosiaalihuollon valmiussuunnitelmat tulee sovittaa yhteen kunnan muiden hallintokuntien valmiussuunnitelmien kanssa. Tätä voidaan pitää kannatettavana. Haasteeksi nousevat tekemiseen kohdennettavissa olevat henkilöresurssit.

33 c § mukaan tilannekuvan muodostamista varten kunnan sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen tulee koota ja analysoida tietoa, muodostaa sen perusteella tilannekuva, yhdistää em. sosiaalihuollon tilannekuva perusterveydenhuollon tilannekuvan kanssa ja luovuttaa 33 d§:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät 1-3 kohdassa tarkoitettut tiedot salassapitosäännösten estämättä muille toimivaltaisille viranomaisille. Tätä voidaan pitää kannatettavana. Tavoite on hyvä, ja paikallinen tiedontuotanto on ainoa keino luoda edes jollain

tapaa realistinen ja totuudenmukainen tilannekuva. Moninaisten asiakas- ja potilastietotietojärjestelmien, käytössä olevan henkilöstön ja muun ns. kyvykkyydeksi laskettavan resurssien variaation perusteella on tosin todettava, että tietojen koostaminen käytettävään muotoon ei välttämättä ole ihan ongelmattonta.

33 d § mukaan sairaanhoitopiirien alueen kuntien tulee laatia keskussairaalan sijaintikunnan sosiaalihuollon viranomaisen johdolla yhteinen sosiaalihuollon valmiussuunnitelma, johon sisältyy kuvaus menettelystä, jolla yhteistä tilannekuvaa muodostetaan, ylläpidetään ja jaetaan. Valmiussuunnitelma tulee

yhteensovittaa terveydenhuollon alueellisen valmiussuunnitelman kanssa. Yliopistollista sairaalaa ylläpitävän sairaanhoitopiirin sijaintikunnan sosiaalihuollon johtava viranomainen osallistuu sosiaalihuollon asiantuntijana terveydenhuoltolain 42a §:n 1 kohdan mukaiseen sosiaali- ja terveydenhuollon

valmiussuunnittelun ohjaamiseen.

33 d § toivottavasti yhdenmukaistaa toimintatapoja, mutta voi aiheuttaa myös toimeenpanossa ongelmia, esimerkiksi em. tietojen kokoamisen ja analysoinnin osalta. Lisäksi menettely tekee keskussairaalan sijaintikunnan johtavasta sosiaalihuollon viranomaisesta valmiussuunnitelman ohjaamisen kannalta erityisesti sosiaalihuollon osalta hyvin keskeisen, mutta vastuu sosiaalihuollon toiminnasta säilyy kunkin järjestämisvastuullisen tahon vastuuviranomaisella. On kuitenkin huomattava, että järjestämisvastuullinen kunta vastaa toiminnastaan myös poikkeusoloissa, ja tämä tulee huomioitavaksi valmiussuunnitelmassa ja sen ohjaamisessa.

33 e §:n mukaan valtio voi osallistua sosiaalihuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka korvaaminen valtion varoista on erityisesti syytä tarkoituksenmukaista. Toimintaa varten sosiaali- ja terveysministeriö voi nimetä ja

valtuuttaa valtakunnallisia toimijoita. Tätä voidaan pitää kannatettavana.

Näkemyksenne ehdotetusta terveydenhuoltolain muutoksista

Terveydenhuoltolakiin esitetään muutettavaksi terveydenhuoltolain (1326/2010) 38 §:n 1 momentti, ja lisättäväksi lakiin uusi 42 a §.

38 § 1 momentti muutettaisiin muotoon, jossa sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätettävä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisesta varautumisesta normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Sairanhoitopiirin kuntayhtymä on lisäksi velvollinen laatimaan yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisen valmiussuunnitelman.

Valmiussuunnitelma tulee yhteensovittaa sosiaalihuoltolain 33 d §:ssä tarkoitetun sosiaalihuollon alueellisen valmiussuunnitelman kanssa. Kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tulee luovuttaa 42 a §:n 1-3 kohdissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät valmiussuunnittelun tiedot

valmiussuunnittelun ohjaamiseksi sekä palvelujärjestelmän kuormitusta, henkilöstö- ja materiaaliressusseja ja tukipalveluiden toimintaa kuvaavat tiedot terveydenhuollon tilannekuvan luomiseksi ja jakamiseksi salassapitosäännösten estämättä erityisvastuualueensa sairaanhoitopiirille, jossa on yliopistollinen sairaala. Luovutettavat tiedot eivät sisällä henkilötietoja.

Esitetty muutos 38 § 1 momenttiin on kannatettava.

Pykälän 2 momentti säilyisi nykyisen sisältöisenä. Sen mukaan valtio voi osallistua terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka korvaaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista. Toimintaa varten sosiaali- ja terveysministeriö voi nimetä ja valtuuttaa valtakunnallisia toimijoita.

Terveydenhuoltolakiin esitetään lisättäväksi uusi 42 a §, joka koskee valmiuteen ja varautumiseen liittyviä tehtäviä. Sen mukaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävä sairaanhoitopiiri erityisvastuualueellaan ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden valmiussuunnittelua valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti; kokoaa ja analysoi tietoa terveydenhuollon häiriötilanteista ja niiden uhkista; muodostaa ja ylläpitää terveydenhuoltojärjestelmän valmiutta kuvaavaa tilannekuvaa; jakaa tilannekuvatiedon salassapitosäännösten estämättä sosiaali- ja terveysministeriölle, muille yliopistollista sairaalaa ylläpitäville sairaanhoitopiireille, erityisvastuualueensa kunnille ja sairaanhoitopiireille niiden tilannekuvan luomiseksi ja tehtäviensä hoitamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö muodostaa yhteistyössä yliopistollista sairaalaa ylläpitävien sairaanhoitopiirien kanssa valtakunnallisen terveydenhuollon tilannekuvan.

Uusi 42 a § on hyväksyttävä, kunhan sen toimeenpanossa varmistetaan, että valmiussuunnittelun ohjaus ei sekoita toimijoiden rooleja. Kunta vastaa toiminnastaan myös poikkeusoloissa ja päättää muun muassa terveydenhuollon palvelutasoon tehdyistä muutoksista. Vastuu varautumisesta ja toiminnasta säilyy edelleen kunnalla.

Muita kommentteja

Käsillä olevan Covid-19 -pandemian yhteydessä on havaittu selkeitä puutteita muun muassa valmiussuunnittelun yhteensovittamisessa, tilannekuvan luomisessa ja huoltovarmuudessa. Unohtaa ei sovi myöskään tiedonkulkua ja aktiivista viestintää, jonka merkitys korostuu kriisitilanteissa. Puutteet

realisoituvat käytännön työtä tekevien arjessa niin työturvallisuuden kuin potilas- ja asiakasturvallisuuden näkökulmista. Käytännössä tämä on näkynyt mm. siten, että valtiovallalta alueille tuleva ohjeistus on ollut osin ristiriitaista, koska ohjeen antajia on ollut useita (esim. STM,

THL, TTL), jonka jälkeen menettelytavoissa on ollut kunnissa epäselvyyttä. Lakimuutos ei vastaa täysin niihin ongelmiin, joita häiriötilan johtamisessa ja ohjeistuksen antamisessa eri toimijoiden välillä (STM, THL, Valvira, AVI:t ja sairaanhoitopiirit) on ilmennyt koronatilanteen aikana.

Puutteita selittää osaltaan pirstaloitunut nykyjärjestelmä. Lukuisten eri järjestäjien ja tuottajien kyvykkyydet erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja ympäristöterveydenhuollossa eivät mahdollista yhtenäisten tietojen nopeaa kokoamista ja resurssien

tarkoituksenmukaista käyttöä alueellisesti ja valtakunnallisesti häiriötilanteiden arvioinnin ja johtamisen edellyttämällä tavalla.

On kuitenkin todella tärkeää, että kunnat pystyvät osallistumaan valmiussuunnitelmien laadintaan ja niiden päivitykseen. Tämä resurssien käyttäminen yhteiseen työhön on tosin osoittautunut rajalliseksi erityisesti pienissä kunnissa, mikä on tullut esiin valmisteltaessa esimerkiksi muita alueellista yhteistyötä vaatineita kokonaisuuksia, kuten terveydenhuoltolain edellyttämää järjestämissuunnitelmaa tai maakunnallisia

kehittämishankkeita.

Virtanen Riikka
Kaarinan kaupunki - Kaarinan kaupunginhallitus 10.8.2020 § 176,
valmistelijana sosiaali- ja terveystoimintajohtaja Mikko Pakarinen